

3. Беляцкий Н.П. Управление персоналом: учеб. пособие / Н.П. Беляцкий, С.Е. Велесько, П. Ройш. – Мн.: Интерпрессервис, 2003. – 352 с.
4. Кибанов А.Я. Управление персоналом организации: отбор, оценка, аттестация / А.Я. Кибанов, М.Б. Дуракова. – М.: Экзамен, 2004. – С. 312-317.
5. Головкова, Л.С. Сутність і завдання управління кадровим потенціалом підприємства / Л.С. Головкова, О.О. Лука шов. А.Є. Головкова // Держава та регіони. – 2008. – №5. – С.33-39.
6. Афонин А.С. Основы мотивации труда: организационно-экономические аспекты / А. С. Афонин. – К.: Украинская энциклопедия имени М. П. Бажана, 2004. – С. 134-165.
7. Колот А.М. Мотивація, стимулювання, оцінка персоналу / А.М. Колот. – К.: КНЕУ, 2002. – С. 259-312.
8. Басько Г.М. Структура компонентів кадрового потенціалу підприємств / Г.М. Басько, В.А. Бабич, Ю.С. Алексеев, Г.М. Розум // Економіка та держава. – 2007. – №2. – С.81-83.
9. Генкин Б.М. Экономика и социология труда / Б.М. Генкин. – М.: НОРМА-ИНФРА, 2004. – 373 с.
10. Беляцкий Н.П. Управление персоналом: учеб. пособие / Н.П. Беляцкий, С.Е. Велесько, П. Ройш. – Мн.: Интерпрессервис, 2003. – 352 с.
11. Данюк В.М. Управління трудовими ресурсами / В.М. Данюк, А.М. Колот. – К.: 2005. – 78 с.

331.07.340

*Тереховська В.І., асистент,
ВНЗ Укоопсілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

КЛАСИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Економіка нашої країни на даний момент переживає дуже складний період. Світові кризові явища, недосконале законодавство, економічні реформи уряду, застарілі техніка і технологія, некомпетентність персоналу, тиск збоку кримінальних структур – все це залишає свій негативний вплив на діяльності підприємства. Успішне функціонування і економічний розвиток українських підприємств багато в чому залежить від вдосконалення їх діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки. Вона, у свою чергу, забезпечує такий його стан, що дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби підприємства із врахуванням інтересів окремої людини, підприємства, суспільства, держави. Зокрема, актуальним є питання вибору технологій управління на основі поєднання послідовних, взаємозв'язаних організаційних, інформаційних, розрахунково-обчислювальних та інших операцій і процедур у процесі здійснення управлінських функцій.

Важливим аспектом для ефективного управління є розуміння економічної безпеки підприємства як складного комплексного явища. Тому, проблема пошуку і впровадження в практику нових форм і методів управління, розробка стратегії економічної безпеки підприємств, можливість використання класичних підходів до управління дозволили б підготувати і реалізувати відповідні програми дій по нейтралізації зовнішніх і ліквідації внутрішніх, постійно виникаючих загроз [1].

Перед підприємствами виникає актуальне завдання внутрішньої самооцінки і прогнозування свого стану з точки зору виконання властивих їм виробничих функцій, вживання заходів захисту цих функцій, тобто забезпечення економічної безпеки від різних проявів зовнішнього і внутрішнього походження, що впливають на потенціал підприємства, створення системи моніторингу індикаторів безпеки, обґрунтування і встановлення їх порогових значень, вживання заходів протидії загрозам. Ринкова економіка, жорстка конкуренція в ній є базовим джерелом виникнення ризиків, загроз, небезпек, непередбачуваних ситуацій. Саме таке становище сучасності вимагає відповіді на поставлені питання: як уникнути впливу негативних внутрішніх і зовнішніх загроз, що зробити для того, щоб цей вплив був мінімальним, як ефективно управляти підприємством у таких ситуаціях, як досягнути безпеки у бізнесі [2].

Теоретичні засади економічної безпеки вивчалися такими вченими як Грунін О.А., Кириченко Р.А., Лохомова Н.І., Мунтіян В.І., Новикова О.Ф., Пастернак-Таранушенко Г.А., Шаваєв А.Г., Шемаєва Л.Г. На практичному рівні проблема управління економічною безпекою підприємства, методи та алгоритми її забезпечення були найбільш повно розкриті в роботах таких вчених як Бланк І.А., Козаченко А.В., Кавун С.В., Ляшенко О.М., та Пономаренко В.С. Але, тим не менш, економісти й досі не дійшли згоди щодо найбільш точного та найбільш повного формулювання поняття

економічної безпеки підприємства. Незважаючи на важливість наукових досліджень в них не знайшли відображення деякі теоретичні та методичні питання пов'язані зі стратегією забезпечення економічної безпеки, проблеми комплексного аналізу системи економічної безпеки, а також проблеми практичної реалізації заходів щодо захисту підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз. Різні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємства та удосконалення управління нею досліджено у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема визначення змісту економічної безпеки підприємства, аналіз загроз та індикаторів економічної безпеки висвітлено в працях Белова О.Ф., Барановського О.І., Бендикова М.А., Єрмошенка М.М., Жаліла Я.А., Ковальчука Т.Т., Мунтіяна В.І., Олейнікова Є.А., Пастернак-Таранушенка Г.А., Реверчук Н.Й. та ін.

На жаль, класичні підходи щодо управління економічною безпекою підприємства поки що не знайшли належної уваги при вивченні цієї проблематики.

Виходячи з цього ми пропонуємо застосовувати будь-який з наведених на рисунку 1 підходів в залежності від ситуації:

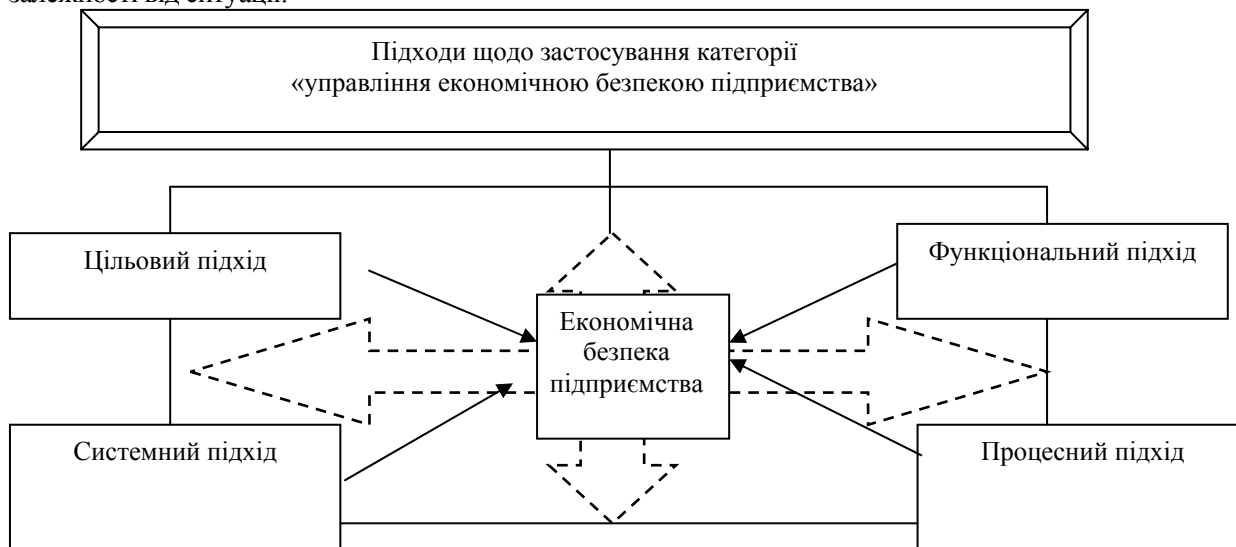

Рис. 1. Підходи щодо застосування категорії «управління економічною безпекою підприємства»

Цільовий підхід до управління відображає погляд на управління, що підкреслює центральну роль досягнення мети як критерію для оцінки управління. Численні управлінські методи ґрунтуються на цільовому підході. Але, не зважаючи на свою привабливість та зовнішню простоту, застосування цільового підходу пов'язане з низкою проблем.

Цільовий підхід ґрунтується на посиленні, що основною метою діяльності будь-якої системи управління є досягнення організацією встановлених цілей її основної діяльності найбільш раціональним (економічним) способом. Відповідно до цього підходу ефективність управління визначається ступенем досягнення підприємством показників, що характеризують стратегічні цілі його діяльності [3].

Необхідною умовою будь-якої системи є наявність цілей, а вони мають деякі особливості:

1. Для забезпечення економічної безпеки – цілі мають першочергове місце перед іншими, а саме потреби щодо їх реалізації повинні задовольнятися насамперед.

2. Пріоритетність цілей безпечного розвитку підприємства не означає, що ці цілі повинні завжди стояти першими в загальному списку цілей безпечного розвитку підприємства. Якщо реалізація цих цілей не сумісна із загальною політикою підприємства, це може створити ситуацію, яка становить загрозу розвитку підприємства, а отже, необхідно переглянути цілі, проаналізувавши пріоритетність інтересів.

3. Відносно забезпечення економічної безпеки на кожному рівні існують свої конкретні цілі і засоби їх досягнення. У сфері забезпечення економічної безпеки є головна раціональна мета – мінімізація витрат і збитків, а отже її необхідно забезпечувати на всіх рівнях. При цьому, не завжди окремі елементи можуть відповідати даній меті, та за рахунок групового ефекту можна досягти потрібних результатів.

Слід зазначити що цілі необхідно розглянути також структурно. Згідно терміну реалізації можна виділити: стратегічні, оперативні і тактичні цілі:

– стратегічні цілі варто розглядати як створення безпечного середовища існування, що відповідає сформованим матеріальним та духовним потребам населення;

– оперативні цілі варто розглядати як послідовність цілей управління, тобто необхідно, по-перше, зупинити поглиблення проблеми й усунути причини її появи; а, по-друге, вжити заходи щодо ліквідації зазначених причин або запобігти розвитку тривожної ситуації, якщо причини будуть невідомі;

– тактичні цілі, необхідно визначити предмет (на який буде спрямована мета об'єкта безпеки), тимчасовий проміжок (яка є мета: разова, поточна), організаційну структуру, що відповідає за досягнення мети.

Всі три види цілей взаємопов'язані. Кожен вид цілей не тільки не виключає інший, а й припускає їх спільне існування, а якщо необхідно, то і їх “переключення”, що забезпечує можливість переходу з однієї стратегії управління на іншу. А отже, досягнення сукупності цілей управління можливе з позиції системного підходу.

Управління взагалі є надзвичайно складним видом діяльності, тому в управлінському процесі дуже важливо використовувати системний підхід. Особливо поширеним впровадження цього підходу було в 70-х роках ХХ століття. Використання системного підходу в практиці управління дозволяє враховувати безліч чинників самого різного характеру, виділити з них ті, які роблять на об'єкт найбільший вплив з точки зору наявних загальносистемних цілей і критеріїв, знайти шляхи і методи ефективної дії на них. В умовах системного підходу забезпечується реалізація принципів організації кожного елемента, що входить в систему.

Системний підхід в управлінні припускає поєднання функціональних і ситуаційних начал, об'єднання фаз управління в єдиний управлінський цикл та різних рівнів об'єктів і суб'єктів управління в цілісну гнучку організаційну структуру.

Системний підхід до управління передбачає визначення основних елементів організації («входи – процес – виходи») і необхідність її адаптації до умов системи більш високого рівня, частиною якої вона є (зовнішнього середовища). Системний підхід пояснює, чому ресурси повинні використовуватись для діяльності, яка безпосередньо не пов'язана з досягненням мети підприємства. Цей підхід може бути використаний як основа, але необхідно проводити дослідження далі з використанням інших підходів.

Функціональний підхід був цілком виправданий в умовах попиту, що постійно збільшується, прискорюючого зростання підприємств, за наявності гарантованих ринків збуту. Його суть полягає в управлінні наборами функцій. Увесь набір активності підприємств розбивається на набори функцій (однорідних і спеціалізованих), які зосереджуються в окремих підрозділах. Підрозділи вишиковуються в ієрархічні структури. Управління такою структурою і зводиться фактично до управління функціями. Цей підхід досить простий, зрозумілий співробітникам підприємств, легко засвоюється і тиражується по горизонталі і вертикалі шляхом нарощування ієрархій.

Дослідження показують, що значимість різних функцій управління в діяльності менеджерів різних рівнів неоднакова. Так, менеджери вищого рівня витрачають більше часу на планування, на нижчому ж рівні управління найбільш важлива функція мотивації. У той же час менеджери усіх рівнів управління витрачають майже в два рази більше часу на планування, ніж на організацію, координацію, мотивацію і контроль разом узяті [4, 5].

Функціональний підхід до управління дозволяє визначити ефективність управління з точки зору організації праці та функціонування управлінського персоналу, тобто ґрунтується на результатах та витратах самої управлінської системи. Результат (ефект) управлінської праці в межах функціонального підходу визначають наступними показниками: продуктивність управлінської праці; зменшення трудомісткості управлінських робіт; скорочення управлінського персоналу, термінів обробки інформації; скорочення втрат робочого часу; зменшення плинності управлінських кадрів тощо.

Функції управління – види управлінської діяльності, які забезпечують формування способів управлінського впливу; види управлінської діяльності, спрямованої на зрівноважування стану об'єкта управління з зовнішнім середовищем; продукт процесу розподілу та спеціалізації праці в управлінні; визначення дій системи або окремих її частин, спрямованих на досягнення поставлених цілей [6, 7].

Функціональний підхід в цьому сенсі повинен просто виводитися з процесного: для того, щоб правильно сформулювати набори функцій для управління, потрібно знати якраз процеси. Але, нанизуючи процеси на функції і об'єднуючи їх в набори, функціональний підхід не має на увазі процеси, він спирається на досвід, на емпірично встановлені переліки функцій.

Оскільки на підприємстві будь-які управлінські процеси формуються у процесі поділу та спеціалізації праці, то відбувається це за допомогою функціонального підходу. На всіх рівнях управління функції менеджменту відображають сутність, зміст та місію управлінської діяльності.

Процесний підхід до управління був вперше запропонований прихильниками школи адміністративного управління, які намагалися визначити функції менеджменту. Проте, вони розглядали ці функції як окремі, незалежні одна від одної. На противагу цьому процесний підхід розглядає функції управління як взаємопов'язані, а управління розглядається як процес, так як робота щодо досягнення цілей за допомогою інших – це зовсім не якась одночасна дія, а цілий ланцюг безперервних дій. Ці дії, кожна з яких також є процесом, називають управлінськими функціями. Сума всіх функцій являє собою процес управління [8].

Процес – це пов'язаний набір повторюваних дій (функцій), які перетворюють початковий матеріал або інформацію в кінцевий продукт (послугу) відповідно за заздалегідь встановленими правилами.

Отже, процес управління є сукупністю усіх цих функцій, тобто видів цілеспрямованої діяльності щодо об'єкта управління, які зумовлюються кооперацією і поділом праці всередині управлінських працівників, і їм властиве взаємопов'язане коло підфункцій, що поєднуються однаковим значенням і відіграють певну роль в управлінській діяльності.

Беручи до уваги всі дослідження щодо економічної безпеки, можна говорити про недостатню розробку проблеми в галузі управління економічною безпекою, про нерозробленість підходів і методів управління саме на рівні підприємства.

Таким чином, проведене дослідження виявило, що думка науковців різниться щодо розуміння підходів до управління економічною безпекою підприємства, що підкреслює неоднозначність і необхідність подальшого поглибленого вивчення цієї проблеми.

Література

1. Економічна енциклопедія / ред. кол. С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. –Київ, Видавничий цент «Академія», 2000. – 864 с.
2. Забродский В. Собственность, экономическая безопасность и государство / В. Забродский, Н. Кирец // Бизнес-информ. – 1997. – №13. – С. 27-30.
3. Осовська Г.В. Основи менеджменту / Г.В. Осовська. – К.: «Кондор», 2009. – 416 с.
4. Гунський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б.В. Гунський. – К.: ДП «Укрархбудінформ», 2001. – 122 с.
5. Тхор С.О. Управління економічною стійкістю підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2005. – 20 с.
6. Миронова О.О. Сучасні підходи до управління організаціями / О.О. Миронова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
7. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Вид-во «Правова єдність», 2009. – 544 с.
8. Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалько, А.С. Власков. – М.: Изд-во «Ось-89», 2007. – 208 с.

330.341

*Шкробот М.В., аспірант,
Національний технічний університет України «КПІ»*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕКОНОМІЧНОЇ ВІДБУДОВИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проблема забезпечення стійкого розвитку економічної системи України в кризовий період стала актуальною і поголила потребу в її трансформації шляхом застосування модернізаційних механізмів інноваційного типу. Виникла задача визначення найбільш перспективних напрямків зміни вітчизняної промисловості, що вимагають впровадження у її діяльність високотехнологічного виробництва. В контексті даної потреби багато фахівців говорять про необхідність відходу від сир'євої орієнтації української економіки та переходу до високотехнологічного виробництва. Таким чином, роль промислових підприємств в системі модернізації економіки України є досить вагомою і